

בכית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק1
2 בג"צ 4327/163 בג"צ 4327/16

4 בכית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק

5 לפני: כבוד השופט ס' גובראן

6 כבוד השופט י' דנציגר

7 כבוד השופט צ' זילברטל

8 העותרים: 1. ד"ר ריקי טסלר

9 2. פרופסור אסעד גאנם

10 3. פרופסור אבנר בן עמוס

11 4. אסנת סברון

12 5. זאב גולדבלט

13 6. מרואוון עבד אל חי

14 7. בינה גלדי

15 8. הראל גולדשטיין

16 נ ג ד

17 המשגיב: משרד החינוך

18 בעניין: עתירה למתן צו על תנאי

19 תאריך הישיבה: כ"א בתמוז התשע"ו (27.27.2016)

20 מזכירת ההרכב: מאיה בן מאיר

21 קלדנית: הקלטה

22 בשם העותרים: עו"ד עזי ניר בנימיני

23 בשם המשגיב: עו"ד אודי איתן

פרוטוקול

24 בג"צ 4327/16 ד"ר ריקי טסלר נגד משרד.

25 בשם העותרים עו"ד בנימיני,

26 ניר בנימיני.

27 ניר בנימיני. בשם המשגיב עו"ד אודי איתן אשר מתבקש לתת לנו הסבר או

28 הסברים, הרכב שלושה שופטים, העותרים, מחכים לנציג המדינה.

29 ראשית,

30 נכון שאנחנו יודעים שבפרקליטות נותנים משקל כבד לאדוני שיכול להפיע

31 בשלושה אולמות בפעם אחת. זה מחמאה. אוקיי. אבל לפחות להודיע לנו.

32 לא, אז ראשית, ראשית כמובן שאני מתנצל על העיכוב ובוודאי שאני,

33 זה איחור, לא איחור, זה איחור גדול.

מזכירה:כב' השופט ס' גובראן:עו"ד עזי ניר בנימיני:כב' השופט ס' גובראן:עו"ד אודי איתן:כב' השופט ס' גובראן:עו"ד אודי איתן:כב' השופט ס' גובראן:

עו"ד אודי איתן:

1 לא, אז, הדבר השני כפי שכבודכם יודעים יש שלושה תרכיבים במקביל,
2 והרכב אחד בראשות כבוד השופט מלצר,
3 שזת שיש לנו עומס עבודה אנחנו יודעים,
4 כן כן.

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

5 עובדים קשה, כל האולמות מלאים. אבל זה לא אומר שאדוני לפחות,
6 לא, אז שם, זה מה ש... אנחנו פועלים לפי הוראות בית המשפט וזה הלויז
7 שקיבלנו. אז הדיון הראשון אצל כבוד השופט מלצר היינו ראשונים ב-9,
8 ולאחר מכן הדיון שם התארך בעניין תקצוב כדורסל נשים, גם כן סוגיה
9 מעניינת בפני עצמה, ולכן התעכבנו. לאחר מכן שני דיונים אצל כבוד השופט
10 פוגלמן מקדמיים, כן,

כב' השופט י' דנציגר:

11 אבל אם אדוני יודע שיש כזת לחץ, הדבר שאני הייתי עושה במקום אדוני זה
12 פשוט לפנות ערב לפני יום הדיונים הזה לראשי ההרכבים ואולי לעשות
13 שחלק מהתיקים יישמעו בנגלת אחר הצהריים או הצהריים, וחלק יישמעו
14 בבוקר. זה פותר קצת.

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

כב' השופט צ' זילברטל:

15 אוקיי. אז אני צינתי את זה בבוקר כבודי, אני בוודאי מקבל את החזרה.
16 טוב. תודה. רבותי, אני חשבת לפנות לאדוני, חרי,
17 אני רק רוצה לפרוטוקול לומר שלעתירה צורפה חוות דעת של פרופסור
18 אבנון, שאני רואה אותו גם פה, שבנו התמחה אצלי בבית משפט זה. אני
19 מודיע את זה לצדדים ומבחינתי אין בעיה.

עו"ד עדי ניר בנימיני:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

20 יש לך בעיה אודי?
21 טוב רבותי, אנחנו עושים זאת [לא ברור], אני עכשיו אדבר בשני, אני ראיתי
22 שהעתירה, העותרים מעלים שאלות כבדות משקל שלי גם הפריעו לי באופן
23 אישי. קודם כל הנושא של, כולם יודעים שתנושא של לימוד האזרחות הוא
24 מקצוע ליבה אחד החשובים. זה בהסכמת כולם. שבאים לעשות שינוי כלשהו
25 זה צריך להיות בפרוצדורה מסוימת, יש ועדת מקצוע שתפקידה, המדינה
26 אומרת, מדגישה את זה כאן בגדול, מייעצת [לא ברור], אבל מה זאת אומרת
27 מייעצת? הרי יש, העותרים טוענים שזה לא מייעצת, יש לה משקל הרבה
28 יותר מאשר ייעוץ, וזה הגיוני. עכשיו, הישיבה באוגוסט 2015 השתתפו בה 9
29 מתוך 15 כאשר 7 התנגדו בכלל לכל המתווה הזה. כל הדברים האלה היו
30 צריכים להדליק נורה אדומה, למה ממחרים? יש התנגדות, בוא נשקול את
31 זה עוד יותר לעומק וניכנס לסוגיות הקשות האלה. בנוסף גם לגבי מה
32 שקשור לאוכלוסייה הערבית בישראל. האוכלוסייה הערבית מהווה 20 אחוז
33 מאוכלוסיית המדינה, צריך לתת לה את הכבוד שמגיע לה. קודם כל האם לא
34 ראוי שיתיעצו עם אקדמאים ערבים כדי לדעת על החברה הערבית בישראל?
35 ויש לנו ברוך השם אקדמאים מפה, ערבים, עד להודעה חדשה, דבר שכולנו
36 גאים בו, גם האוכלוסייה היהודית, ואז הדבר הזה לא נעשה. עכשיו, התיוג
37 של האוכלוסייה הערבית. קודם כל אומרים ערבים נוצרים זהו, בשביל מה
38 את זה? הנוצרים, שמו רובריקה ערבים בישראל, אחר כך נוצרים בישראל,
39 אבל הנוצרים הם ערבים. הנוצרים היו עוד לפני האסלאם בתצי האי ערב,
40 ומה, הם היו צרפתים! או אמריקאים! אני לא יודע. אני רוצה לדעת על עצמי

1 למשל, מה אני? כי אומרים יש נוצרי, אני נוצרי, מה, נוצרי זה לאום! זה דת.
 2 עכשיו, יש גם שם נתונים שאומרים שחלק מהנוצרים בישראל לא רוצים, לא
 3 מעוניינים שירשמו כערבים. אז אני יכול לתת לי נתונים כמה? אני יודע
 4 במקרה שמדובר בקבוצה של 30 איש מתוך 150,000 נוצרים בישראל, וגם
 5 היא מפולגת בתוכה. זאת אומרת גם כן [לא ברור], מה לעשות. כמו אצל
 6 יהודים, יש שני יהודים, יש ארבע דירות, גם אצל אנשים אחרים. אז אני
 7 אומר, האם, איך התבססתם שחלק מהנוצרים אומרים לא ערבים? צריך
 8 להנחיל לתלמידי ישראל נתונים נכונים, מדויקים, על כל המגדרים בישראל.
 9 יהודים, ערבים, נוצרים, מוסלמים, אחר כך התיגו של, ניתן לזכות בקרב
 10 החברה הערבית בישראל מגמות של השתלבות במדינה ובחברה, דבר שהוא
 11 עצמו טוב, לצד תהליכי בידול והזדהות עם המאבק הפלסטיני במדינת
 12 ישראל. זאת אומרת אומרים לתלמידי ישראל דעו לכם יש ערבים במדינה
 13 שהם עוינים למדינה. בשביל מה? אפשר לנסח את זה בצורה אחרת, יש כל
 14 כך הרבה דברים. השאלה באמת האם לא היה מקום, כמו שאתם אומרים
 15 בתשובה שלכם, שהמשרד החינוך אומר אנחנו ממילא עכשיו מחכים לוועדה
 16 החדשה וכנראה שיעשו שינויים. אז בשביל מה לעשות שינויים כאשר הכל
 17 כבר מוגמר ונשלח לתלמידים? שאלה אחרונה, יש שלושה ספרים על
 18 האזרחות בישראל, בשביל מה צריך עוד משהו תוסף, תוספת, אם באמת
 19 הדבר כל כך חשוב, הוא חשוב, תבטלו את כל הספרים, תעשו ספר חדש
 20 מושגון, תקראו לו מה שאתם רוצים, כי זה מבלבל גם את התלמידים וגם
 21 את המורים, הרבה דברים. ולכן חשבנו פה [לא ברור].

22 **עו"ד אודי איתן:** אוקיי. אז אני אנסה להשיב כבודכם. בהתחלה מה שכבודו פתח זה לעניין
 23 הוועדה עצמה והמעורבות של הוועדה בכל החליך שהתנהל. היה לנו חשוב
 24 להדגיש גם בכתב וגם בעל פה שהיה מדובר כאן בחליך מאוד מקיף ומאוד
 25 רחב.

26 חליך טרום הוועדה.
 27 חליך טרום הוועדה.

28 אבל לא זאת הנקודה, זה תבורכו על כך. אבל עדיין יש ועדת מקצוע שכפי
 29 שלכאורה עולה מהמסכים שבעתירה, וגם בתשובה, יש לה תפקיד, בכל
 30 מקצוע, אבל במקצוע הזה תפקיד מאוד מרכזי בתרשים הזרימה של קבלת
 31 החלטות בנושאים פדגוגיים שאנחנו כמובן לא נתערב בהם לגופם, אבל אי
 32 אפשר כאשר הרשות המוסמכת מקימה על פי חנהלים הקבועים שלה ועדה
 33 מייעצת או גורם מייעץ, היא לא יכולה להגיד טוב בעניין הזה העצה שלו לא
 34 מעניינת אותי, וזה בדיוק מה שהיה פה. כי העצה הזאת לא התקבלה בכלל.
 35 או שלחלופין הייתה עצה לא ללכת לכיוון הזה, ואז צריך טעמים טובים
 36 להסביר לנו מדוע פעלו בניגוד לעצה, אבל לא הייתה עצה בכלל, כי לא היה
 37 דיון ממצח, לא היה דיון, חלק התפטרו לפני כן, חלק התפטרו אחרי. אי
 38 אפשר לעבור לסדר היום לדבר הזה. זאת אומרת אני ניסיתי כשקראתי את
 39 העתירה לנטרל את העובדה שזה עוסק במקצוע אזרחות שיש לו זיקה
 40 למקצוע שלנו ואנחנו לכאורה אומרים להבין משהו. אז ניסיתי לנטרל את

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט צ' זילברטל:

1 זה, כי אם היה, אני לא יודע איך אומרים את המילה הזו, מתווך, במחווך, או
2 משהו,
3 מחווך לדעתי.

עו"ד אודי איתן:

4 בכימיה, אז כנראה שלא הייתי מבין אם כותבים שם דברים נכונים או לא,
5 אבל לפחות על התהליך אני יכול להגיד משהו. ואיך אפשר לומר שהתהליך
6 הזה הוא תהליך שעונה על דרישות החוקיות של המנהל?

כב' השופט צ' זילברטל:

7 אז כבודו, אז אנחנו נתחיל בהתחלה בעצם ולעניין הזה כבודו יתייחס.
8 השאלה של מי, למי נתונה הסמכות? ולעניין הזה אנחנו סבורים שהעותרים
9 בכל הכבוד קצת מבלבלים והופכים את היוצרות. הסמכות בעניין הזה נתונה
10 למשרד החינוך.

עו"ד אודי איתן:

11 בסדר.

כב' השופט צ' זילברטל:

12 הסמכות לקבוע, ואנחנו מדברים כאן על נושא שהוא מקצועי לחלוטין,
13 אבל משרד החינוך חקים את ועדת המקצוע.

עו"ד אודי איתן:

14 כן כן, אני אניע לזה, אני מיד אניע לזה.

כב' השופט צ' זילברטל:

15 הם לא טוענים שאין למשרד [לא ברור] סמכות, השאלה איך הוא מפעיל
16 אותה.

עו"ד אודי איתן:

17 אז אני אניע לזה. אבל קודם כל מי שמחליט בסופו של דבר על האם יהיה
18 מחווך כן או לא, זה משרד, זה משרד החינוך,

כב' השופט צ' זילברטל:

19 יש מחווך גם במקצועות אחרים! בספרות יש? שמה צריך להאכיל מונחים?
20 בהיסטוריה יש? במקרא יש? אני לא יודע, אבל זה כבר, שוב, זה שאלה
21 פיזוגיות.

עו"ד אודי איתן:

22 אוקי.

כב' השופט צ' זילברטל:

23 פרופסור אבנון מה שאמר על זה, אני לא, אבל זה מעלה שאלות, אולי יש
24 איזה משהו מאחורי זה מסתתר.

עו"ד אודי איתן:

25 אז לא, אז כבודו,

כב' השופט צ' זילברטל:

26 שכולם צריכים לצעוד באותו קו ולדקלם אותם דברים.

עו"ד אודי איתן:

27 ממש לא. זו ממש לא הנקודה.

כב' השופט צ' זילברטל:

28 כאילו שאנחנו עוסקים במתמטיקה.

עו"ד אודי איתן:

29 אז זו ממש לא הנקודה ואני אתחיל עוד פעם. אז אמרנו לעניין הסמכות אין

כב' השופט צ' זילברטל:

30 ספק שכאשר גורמי המקצוע בוחרים את הסיטואציה ומחליטים שהם רוצים
31 לקיים את המחווך הזה, הסמכות היא אצלם ולא אצל ועדת המקצוע. עכשיו,
32 במסגרת התגובה התייחסנו באופן דיי נרחב,

עו"ד אודי איתן:

33 רגע, אם יכולים להחליט את זה בלי לערב בכלל את ועדת המקצוע?

כב' השופט צ' זילברטל:

34 כן, בוודאי, בוודאי שהם יכולים.

עו"ד אודי איתן:

35 לא ברור לי.

כב' השופט צ' זילברטל:

36 בוודאי שהם יכולים.

עו"ד אודי איתן:

37 לא ברור לי.

כב' השופט צ' זילברטל:

38 אז,

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט צ' זילברטל:

1 נניח שרוצים לעשות רפורמה משמעותית בלימודי אזרחות, אפשר להגיד
2 לוועדת מקצוע אתם לתחזוקה שוטפת, בדברים רציניים אתם לא, אנחנו לא
3 רוצים את דעתכם.

עו"ד אודי איתן:

4 אז כבודו, אם יורשה לי, ואני אתמצת את זה ואנחנו נגיע תיכף לוועדת
5 המקצוע ואיך היא נכנסת לכל התהליך הזה. במקרה הזה כאשר הגורמים
6 המקצועיים והמוסמכים במשרד החינוך בדקו את המצב שהיה קיים,
7 העמדה שלהם הייתה שהמצב כפי שהוא היה לא יכול להימשך. וזאת למה?
8 מאחר שבעוד שאנחנו מקבלים כאן את הרושם שמדובר באיזשהו, איזשהו
9 כלי חדש שלא היה כמוהו בעבר, לא. לכל בחינה, וציינו את זה, לכל בחינה
10 באזרחות כאשר נכתבת, נכתב גם מחוון לבחינה עצמה שגם באותו מחוון יש
11 מושגים, זה חלק מהמחווה עצמו. לאחר שהתלמידים נכתבים ולאחר שנבחן
12 מדגם מתוך הבחינות, אז בודקים את המחווה שנכתב עוד קודם, עוד קודם
13 לבחינה, ומעדכנים אותו בהתאם למה שעלה במדגם. עכשיו, כפי שציינו,
14 במצב הזה, במצב שהיה קיים עלו כל מני בעיות. למשל, שאתה צריך להפין
15 את המחווה באותה סיטואציה תחת לחץ של זמן בלתי סביר.
16 אני רוצה לתבין.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

17 כן.
18 ואם אותו מחווה הוא תפור על הבחינה הספציפית של אותה שנה? הוא לא
19 נפרש על פני כל המקצוע.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

20 הוא תפור לאותה בחינה.
21 אוקיי. אז זה משחו לגמרי. אז הוא מקרא או מורה דרך לבדוק הבחינות
22 שכדי שלא יהיו פערים בציונים, זה כבר עניין הרבה יותר פורמאלי של
23 ציונים, שלא תהיה חפליה, שזה, ופחות עניין מהותי שזה על עצם תוראת
24 המקצוע והקניית התכנים הבסיסיים.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

25 אז לעניין הזה זה באמת בפרקטיקה מה שאנחנו ראינו, מה שהגורמים
26 המקצועיים במשרד החינוך ראו, שאותו מחווה שנכתב בדיעבד ותחת לחץ של
27 זמן, ומי התייעץ עם כל גורמי המקצוע שאותם התייעצו במסגרת ההליך
28 הזה. אותו מחווה לאחר מכן הוא מועבר בין גורמים כאלה ואחרים, בדרך
29 כלל הוא גם הועבר בין הגורמים, נקרא לזה היותר מקורבים. ובוא נגיד ככה,
30 אותו מורה שמלמד את הכיתה שלו בדרום הארץ, אליו כנראה שזה לא הגיע.
31 והעמדה החד משמעית של גורמי המקצוע הייתה שבמצב הזה יש פגיעה
32 בשוויון בין תלמידי ישראל. אוקיי? אמרו אנחנו לא רוצים מצב שבו לתלמיד
33 מיישוב אחד תהיה נקודת פתיחה טובה יותר מאחר שהמורה שלו הצליח
34 להשיג לשים את היד על המחווה, ולאחר לא. משם הדבר הזה נוצר. עכשיו,
35 אחרי שהגיעו להבנה שצריך את אותו המחווה וצריך לשנות את המצב שהיה
36 קיים, לא באו ואמרו אוקיי בוא ניקח שני אנשים מתוך משרד החינוך, אתם
37 תשבו ותכתבו לנו את אותו המחווה ואת זה אנחנו נפיץ, ממש לא. וגם את זה
38 אנחנו תיארו בהרחבה במסגרת התגובה. הייתה קבוצה בהתחלה יותר
39 מצומצמת של מדריכים ומורים שהם כתבו את הנוסח הראשוני, לאחר מכן
40 הטייטה הזאתי לאחר שהיא גובשה הופצה בתפוצה הרבה יותר רחבה

1 למדריכים ולמורים אחרים. מי שרצה להעביר את הערותיו העביר, ומי שלא
 2 לא. וגם את זה אמרנו, והערות בוודאי שהשפיעו על האופן שבו קיבלנו את
 3 המחווה באופן סופי. אוקיי? אחרי שהייתה כבר איזושהי טיוטה שיחסית
 4 מגובשת, באו הגורמים למשרד החינוך ואמרו בואו נערער את ועדת המקצוע
 5 ונראה מה לה יש לומר. עכשיו, העניין הזה חשוב להגיד, אנחנו בוודאי לא
 6 כופרים בזה שוועדת המקצוע היא גוף חשוב, היא גוף מקצועי ועמדתה
 7 צריכה להישמע ובוודאי שיש עמדה, יש משקל לעמדתה. מה אנחנו כן
 8 אומרים? ואחרי שבתנו את המצב והחלטנו שהמטעמים השונים צריך ליצור
 9 את אותו מתווך, אם ועדת המקצוע עכשיו תרצה להירטם לעניין הזה ותרצה
 10 לתרום את הערותיה ותרצה לשפר את המוצר, מה טוב. בוודאי שאנחנו
 11 נשמח לקבל את ההערות. ויותר מזה אני אגיד שחלק, אני אומר שחלק
 12 מתכרי הוועדה בהחלט העבירו את הערותיהם וההערות האלה הוטעמו.
 13 כבוד השופט ג'ובראן התייחס קודם לעניין הסוגיה הערבית, אז כפי שצינו
 14 אחד מתכרי הוועדה [לא ברור] אגבריה היה שותף לדיונים, העביר הערות גם
 15 בכתב וגם בעל פה.

16 ויתנגד.

17 מה?

18 הותנגד והתפטר נדמה לי.

19 לא, אני לא, הוא לא נמצא כאן אז אני לא מייצג את עמדתו, אבל כאשר
 20 אנחנו, הגורמים שישבו בוועדה, להגיד שהוא התנגד זה לא נכון, לפחות
 21 בשלב הראשון. אמרנו חלק מההערות שלו התקבלו, חלק מההערות לא
 22 התקבלו, אבל זה בסדר, זה נכון לגביו, זה נכון לגבי גורמים רבים אחרים.
 23 סליחה רגע. יש הבדל בין העברת חוות דעת של חבר זה או אחר בוועדה לבין
 24 דיון בוועדה על כל מה שמשמעותו של דיון, סיעור מוחות, התלפת דעות,
 25 קבלת החלטה ברוב כזה או אחר, שזה יהיה שקוף שנדע מי היה בעד, מי נגד,
 26 מי השפיע על מי, מי נשא דברים בנושא זה, זה לא היה.

27 גם בשום פרטוקול.

28 כן. ואדוני אומר החלטנו, החליטו לערב את ועדת המקצוע. אני לא בטוח
 29 שזה בכלל נתון לשיקול דעת. יכול להיות מאוד שמבחינת המשפט המנהלי
 30 הייתה חובה לערב אותה. זה לא עניין שרצינו ערבנו ואז בסדר.

31 אבל כבודו, לעניין הזה זה באמת שאלת תיאורטית ש...

32 לא, זה לא שאלה תיאורטית. כי אם,

33 לא, זה שאלה תיאורטית במובן הזה כי אין חלק שהוועדה עוברה. זאת
 34 אומרת זה לא,

35 כן, אבל או לא נתנו. אבל היא הנותנת, היא עורבה ולא עורבה. עורבה,
 36 פורמלית אמרו קחו, אבל לא היה דיון, לא היה הרכב שיכול היה לקיים
 37 אותו, ולכן נוצרה הבעיה שעליה מלינים העותרים.

38 אז אני, אז אני,

39 עורך דין איתן [לא ברור] שאלת הבנה. האם הטענה של העותרים שלפיה
 40 הוועדה הזאתי פעלה בפורום של 9 מתוך 15, זאתי טענה נכונה או לא נכונה?

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט צ' זילברטל:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט י' דנציגר:

1 כן, היו תשעה מתוך 15 חברים.

עו"ד אודי איתן:

2 האם נכונה הטענה שלהם שרוב מתוך התשעה סברו בניגוד לתוצאה הסופית
3 של עמדת המשרד?

כב' השופט י' דנציגר:

4 כן, כן, רוב חברי, רוב חברי,

עו"ד אודי איתן:

5 לדעתי שני הדברים האלה, אחרי ששמענו מאדוני שהוועדה הזאתי היא
6 ועדה מייעצת ולא מחליטה, ואחרי ששמענו שאולי נשמע גם קול המגזר,
7 למרות שהעותרים טוענים שלא היה בסופו של יום ברגע האמת לא נציג
8 אקדמי של המיעוט הערבי ולא נציג של העדה הדרוזית. אפילו בהתעלם מזה,
9 לדעתי זה כשלעצמו מצדיק הוצאת צו על תנאי. אי אפשר אחרת.

כב' השופט י' דנציגר:

10 אז אני, אני אנסה להשיב לעניין הזה. א', רוב חברי הוועדה התנגדו, זה לא
11 המספריים שבהם נקבו העותרים אבל בסדר, אין חולק על זה שהתנגדו. בכל
12 חכבוד, העותרים מנסים לבוא, זאת אומרת הניסיון כאן הוא לבוא ולהפוך
13 את היוצרות. אנחנו אומרים, כאשר המשרד פנה לוועדה והעלה את הנושא
14 בפני הוועדה, השאלה לא הייתה האם צריך מושגון כן או לא, אלא איך
15 אנחנו יוצרים את הדבר הזה. מנינו את הטעמים ענייניים, מקצועיים, טהורים
16 ובכל חכבוד אנחנו סבורים שמדובר בטעמים ענייניים, מקצועיים, טהורים
17 נטו. אין כאן איזה שום, הם קוראים לזה כלי ונעמולה והם מכנים את זה
18 בכל מני שמות. ממש לא. גורמי המקצוע בחנו.

עו"ד אודי איתן:

19 אבל שוב אדוני מושך אותנו לתוכן הדברים שזה פחות, פחות האזור שאנחנו
20 יכולים להתערב בו כי זה,

כב' השופט צ' זילברטל:

21 אז אני אומר, בסופו, אם אני מקבל את העמדה של העותרים, מה שיוצא
22 מזה שבסופו של דבר הגורם המחליט על המחוז זה לא הגורמים המוסמכים
23 במשרד החינוך אלא ועדת המקצוע. ולא כך הדבר. ועדת המקצוע יכולה
24 לבוא ולהעלות את הטעמים. אנחנו הסברנו למה אנחנו חושבים, מה עמד
25 בבסיס. אם היינו רואים שבאמת יש את אחת מהעילות המוכרות מהמשפט
26 המנהלי שלא יודע, יש אולי משוא פנים, ניגוד עניינים וכל מני טענות כאלה
27 ואחרות, אז ניחא. אין כאן שום דבר. יש כאן ויכוח,

עו"ד אודי איתן:

28 יש פה עילה שאולי אפשר לנסח אותה אולי, ואני רוצה להיות זהיר בדברי כי
29 אני לא בטוח עד הסוף, אבל אי קיום נאות של חובת ההיוועצות שהמנהל
30 קיבל על עצמו, היא לא מוכתבת לו בדין אבל הוא קיבל על עצמו.

כב' השופט צ' זילברטל:

31 אז כבודו, לעניין הזה ועדת המקצוע אמורה להתכנס 5 פעמים במהלך השנה.
32 אוקיי? זה מה שקובע לח הנוהל. במקרה הזה הוועדה התכנסה 3 פעמים
33 תוך חודשיים. אז לבוא ולהגיג שלא היה שם דיון,

עו"ד אודי איתן:

34 אבל מי התכנס שם?

כב' השופט צ' זילברטל:

35 חברי הוועדה,

עו"ד אודי איתן:

36 9 מתוך 15?

כב' השופט צ' זילברטל:

37 אז, קשה, אי אפשר לנתק את הדיון בוועדה עצמה מהתמונה כולה, וזה מה
38 שהעתירה מנסה לעשות, אבל אנחנו סבורים, אנחנו טוענים שהעמדה הזאתי
39 היא פשוט לא נציגה תמונה מלאה, כי כאשר אנחנו אומרים יש כאן 9
40 חברים בתוך הוועדה, כאשר אנחנו טוענים שיש כאן 9 חברים מתוך הוועדה

עו"ד אודי איתן:

1 שמתוכם רובם התנגד, אז בסדר, אנחנו לא חולקים על זה, אבל אנחנו
2 אומרים במסגרת החליך עצמו נעשתה התייעצות עם גורמים רבים בשטח
3 שהם חיים את הדבר הזה,
4 זה לא בא במקום הוועדה,
5 זה לא בא במקום.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

6 זה טוב, אבל זה לא במקום הוועדה.
7 כבודו זה, כבודו, בוודאי שאנחנו לא אומרים זה בא במקום,
8 אז זו הנקודה.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

9 ועוד פעם, השאלה הזאתי,
10 אדוני שמע את חברי השופט דנציגר, הוא מונה את הדברים שלכאורה
11 יוצרים קושי בתהליך שהתקיים.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

12 אז אנחנו אומרים כאשר תגורמים המקצועיים משרד החינוך הגיעו לוועדה,
13 הרצון היה כן, באמת רצון כן לשמוע את עמדת הוועדה, לתת להם את
14 ההזדמנות להביא, להביע את עמדותיה, ושהעמדות האלה יקבלו ביטוי
15 במסגרת המחווה עצמו. יותר מזה, אמרנו שחלק מהם בחרו להעביר את
16 הטענות בכתב ובעל פה, והדבר הזה השפיע, אכן השפיע על איך שהמחווה
17 נראה בסופו של דבר.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

18 היום יש בוועדת המקצוע, המינויים בה הושלמו
19 היום הוועדה עצמה נמצאת בתהליך של מינוי מחדש,
20 בתהליך.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

21 יש עתירה אחרת שתלויה בפני כבודכם שנוגעת להרכב הספציפי של הוועדה,
22 וזה משהו שנמצא בתהליך.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

23 כי אני שואל את זה האם עלה בדעתכם, עלתה בדעתכם האפשרות להתחיל
24 את המהלך כפי שצריך להיות בוועדת המקצוע מראשיתו, עם הרכב מלא,
25 עם ייצוג של הגורמים השונים שצריכים להיות מיוצגים שם, ולהמתין
26 לעמדתה.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

27 אז אני אומר כזה דבר כבודו, משרד החינוך בוחן את המחווה ואת המושגים
28 שנמצאים בו כל הזמן. זאת אומרת זה לא שהצבנו את זה בפני המורים
29 כתורה מסיני וכזה ראה וקדש. זה לא המצב. כבוד השופט ג'ובראן התייחס
30 לכל מני הגדרות שנוגעות לאוכלוסייה הערבית, ההגדרות האלה נמצאות
31 בבחינה, הן יעלו בפני הוועדה,

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

32 [לא ברור] בהגדרות [לא ברור] של בית המשפט,
33 מה?

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

34 לא כל כך קובע. זאת אומרת יש דברים שהציבור חושב אחרת.
35 נתון במחלוקת ציבורית. הדברים האלה נבחנים ו...
36 גם חוקים יכולים להיות נתונים במחלוקת ציבורית, אבל זה לא צוין בצד
37 הדבר הזה.

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

38 אז אני אומר, העניינים האלה הם נמצאים בבחינה איטית כל העת ואנחנו
39 אומרים יש תיקונים כל הזמן. למשל כאשר אמרנו, כבודכם התייחסו קודם
40 לספרים שנמצאים, לספרים המקצועיים, אז לא מזמן יצא ספר חדש,

1 בעקבות הספר החדש שיצא משרד החינוך ישב ובחן את המחווה בהשוואה
 2 לספר ובדק האם יש מקום לערוך תיקונים והתאמות,
 3 לא לעשות את זה לפני שהספר יוצא לאור!
 4 אז אני אומר, כבודכם,
 5 זה כל כך פשוט.
 6 כאשר אנחנו מסתכלים על תסוגיה,
 7 הרי הספר צריך לעבור ביקורת של משרד החינוך לפני שמופץ לתלמידים
 8 לבתי ספר, נכון?
 9 כן.

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

10 אז שלא ייתנו אישור עד שיגידו רגע אל תפרסמו, ואנחנו יש לנו מושגון חדש,
 11 בוא נחכה, ואז ייצא ספר חדש. אולי לבטל את כל הספרים ואת כל
 12 המושגונים ויחיה ספר אחד שיחייב את כולם?

עו"ד אודי איתן:

13 אז לעניין הזה עוד פעם, העמדה של גורמי המקצוע במשרד החינוך עד לא
 14 מזמן, ציינו את זה בעתירה עד 2011 אם אני לא טועה, היה ספר אזרחות
 15 אחד שממנו למדו כולם, היום אנחנו נמצאים במצב שיש ארבעה ספרים
 16 כולל הספר הישן, ויש אפשרות להביע מגוון רחב יותר של דעות. יחד עם זאת
 17 אנחנו אומרים שלטובת המורים שעומדים ומלמדים בכיתות, ההבנה של
 18 גורמי המקצוע הייתה שצריך לתת איזשהו כלי שיסייע להם כדי בן היתר
 19 לצאת מבסיס משותף, בסיס מושגים משותף, ולאחר מכן להתקדם לדיונים
 20 מעמיקים בסוגיות [לא ברור] שבעצם תחום האזרחות. אני אומר, אני אומר
 21 כזה דבר, עוד פעם, אנחנו סבורים שהטעמים שעמדו בבסיס הדברים הם
 22 בהחלט טעמים ענייניים ראויים ומקצועיים. הניסיון והכוונה הייתה לתת
 23 לגורמים בתוך הוועדה להשמיע את עמדתם. הם השמיעו, חלק חשבו שיש
 24 מקום למחווה, חלק לא מצאו לנכון לקבוע מחווה כזה, אבל עוד פעם, בסופו
 25 של דבר ומזה אי אפשר להתנתק, הסמכות, בסופו של דבר הסמכות היא של
 26 גורמי המקצוע במשרד החינוך, ואנחנו אומרים הדברים, זה מדובר בהליך
 27 ארוך, מקיף, כל מי שרצה להשמיע עמדות נשמע. יותר מזה, אנחנו אומרים
 28 שגם עכשיו, גם עכשיו מי ש... כאשר לגורם כזה או אחר יש הערה שנוגעת
 29 למחווה הוא בהחלט מוזמן להעלות, הדברים נבחנים. אני יכול להגיד שבגלל
 30 שאנחנו שמענו מגורמי המקצוע, אומרים שבשטח, האמירות בשטח של
 31 המורים שמלמדים אותו מחווה, הן אמירות חיוביות ובהחלט מברכים על
 32 הדבר הזה. לדבר הזה בוודאי שלא ניתן ביטוי במסגרת העתירה. עכשיו אני
 33 אגיד עוד משהו, אנחנו ציינו את זה במסגרת התגובה. כיום המחווה הוא, אני
 34 לא אגיד, משרד החינוך בהחלט ממליץ להשתמש במחווה מאותם הטעמים
 35 שאנחנו מנינו. יחד עם זאת אם יש מורה שמחליט שהוא מלמד את התלמיד
 36 שלו רק עם ספר מסוים והוא אומר אתה במסגרת התגובה לאזרחות עונה
 37 רק מהספר ולא מתייחס למחווה, זה בסדר גמור. הוא יכול לעשות את זה
 38 והוא יקבל את מלוא הנקודות.

כב' השופט י' דנציגר:

39 זאת אומרת שמשרד החינוך מעודד פעילות עצמאית, בעצם באמירה הזאת,
 40 מעודד פעילות עצמאית של מורים לאזרחות שמתקוממים על האופן שבו

1 נוסח המושגון האחרון או המחווון, שהם יעשו כדעתם. ילמדו מספר אחר,
2 יציגו עמדה אחרת. ראש ההרכב אמר בצדק בפתח דבריו שבמדינה שהיא
3 מדינה רב תרבותית, רב עדתית ורב גזעית, רצוי שתעשה עבודה מעמיקה
4 ויסודית שיישמעו במסגרת ההליך ההתנייעצות, תהליך הלימוד ותהליך
5 ההגעה למסקנות שישמעו דעות שונות ושהיא יעשה [לא ברור] שכל וקצב
6 ראוי. מה קרה! איזה דחיפות קיימת? זה שאדוני אומר שהמשרד בוחן כל
7 הזמן את הדברים זה רק מחזקת את הטענה שנשמעה מהצד שלנו, שאם הוא
8 בוחן כל הזמן אז לאן הוא רץ? מה בוער?

9 אז העניין הזה כבודו, המשרד, זאת אומרת התגדרה שאומרת שהמשרד
10 מעודד מורים אחים לפעול בניגוד למחווון זה לא המצב. אמרנו, משרד
11 החינוך בוודאי ממליץ להשתמש במחווון. יחד עם זאת, וזה אני חושב בהחלט
12 עמדת,

13 אבל המורה הבודד לא יעשה את זה, אולי כן יעשה, אבל הוא מסתכן בכך
14 שתלמידיו יכשלו לעבור במבחן.

15 לא,
16 מפני שהמבחן שם כולם לדקלם את אותם הדברים,
17 אוקיי, אז,

18 הם לא צריכים להבין, הם צריכים לדקלם. זה,
19 לא, אז כבודכם חשוב לי להבהיר, זה ממש לא המצב. אני אומר יחד עם

20 זאת, וזה בהחלט עמדה שהיא סבירה וראויה, היא אומרת מי שמורה
21 שמוצא שהמחווון לא מתאים לו, בהחלט יש לו את האפשרות, יש לו את
22 האפיק האחר, ולכן אני לא מבין בדיוק על מה העקרונות. מי שרוצה ללכת
23 ללמוד רק מהספר, האפשרות הזאת פתוחה בפניו בדיוק כפי שהייתח לפני
24 שהמבחן נכנס. עכשיו, לעניין הטענה הזאתי שבאמת אנחנו נכנסים לתוך
25 איזשהו הליך של שינון ודקלום והשיחה הפדגוגית של תחום האזרחות, וגם
26 הנושא הזה עלה במסגרת העתירה, זה לא המצב. צריך להבין, מקצוע
27 אזרחות בבסיסו הוא בהחלט דורש שליטה במושגים, ויש לא מעט מושגים
28 שאותם צריכים ללמוד, זה המצב עכשיו, וזה גם היה לפני המחווון. גם לפני
29 שהמחווון הזה נכנס לתוקף, מורים עמדו בכיתה ואמרו אתם צריכים לתכיר
30 את המושג הזה ותזה, צריכים לשלוט בו ולאחר מכן לבטא את הדבר הזה
31 בבחינה, לכן אין כאן שינוי. מה שכן יש שינוי, שאם פעם כל מורה חלק [לא
32 ברור] את עצמו, היה צריך לנתש מה ההגדרה שהכי מתאימה למשרד החינוך
33 ומה ההגדרה שתוכל לעזור לתלמיד, היום זה לא המצב. היום אנחנו אומרים
34 אותם רוצים לתת לתלמידים שלכם את הכלים הטובים ביותר! הנה הכלי
35 שאיתו תעבדו.

36 למה צריך גם ספרים וגם מושגון?

37 כבודו, א' אמרנו, אם היינו נשארים רק,

38 אפשר לעדכן את הספרים, לעדכן או לבטל את כל הספרים, להוציא ספר

39 אחד מעודכן להיום עם כל המושגים שמשרד החינוך מעוניין להנחיל

40 לתלמידי ישראל.

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט צ' זילברטל:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט י' דנציגר:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט י' דנציגר:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

עו"ד אודי איתן:

כב' השופט ס' ג'ובראן:

1 טוב. לטענת, אני מציע שנסתפק בדברים. גברתי, אין צורך, אנחנו החלטנו
2 להוציא צו על תנאי. תשובה תוך 60 יום, ימי הפגרה יבואו במניין הימים.
3 תודה רבותיי.

כב' השופט ס' ג'ובראן:

4
5 **-הדיון הסתיים-**
6